Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Benita Lauzirika Lauzirika Bene Amoroto, Bizkaia (1931)

Aurkibidea

Biografia

1931. urtean jaio zen Odiaga auzoko Urgozoaga baserrian. Gurasoak Ugaran auzokoak ziren izatez, lehengusuak, anaia biren seme-alabak. Alaba bakarra izan zen, neba umetan hil zen eta. Amorotoko eskolan ibili zen 7 urtetatik 14 urtera arte. Umetatik baserriko lanetan aritutakoa da: sagardogintzan, esnea eta ikatza Lekeitiora eraman eta saltzen, karea zein ikatza egiten... 1959. urtean Bilbora joan zen eta. Amorotora joateko gida-baimena derrigorra zela-eta, karneta atera zuen; emakume aitzindaria izan zen bera. Ondo gogoan dauzka garai bateko kontuak: euskaraz egiteagatik jasotako zigorrak, estraperloa, ermandadearen kontuak, ohiturak...

Zintak

AMT-007

- **Proiektua**: Lea Ibarreko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2025-04-02
- **Iraupena**: 63 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane

AMT-008

- **Proiektua**: Lea Ibarreko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2025-04-25
- **Iraupena**: 110 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Aita eta ama lehengusuak

- **Erref**: AMT-007/002
- **Iraupena**: 0:04:33. **Hasi**: 00:00:55. **Bukatu**: 00:05:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Gurasoak Ugaran auzokoak ziren jatorriz, lehengusuak, anaia biren semealabak. Aita Urgozoaga baserrian jaio zen. Ama amarik gabe gelditu zen umetan eta haren aita berriz ezkondu zen. Urgozoagako osaba (Beneren aitita) egin zen amaren tutore eta berarekin eraman zuen baserrira. Aita Ameriketara joan zen gaztetan eta handik itzuli zenean amarekin (lehengusinarekin) ezkondu zen.

2. Amak ez zekien irakurtzen

- **Erref**: AMT-007/003
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:05:28. **Bukatu**: 00:06:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Ama aitaren bigarren ezkontzako anai-arrebak zaintzen geratu behar izaten zen eta, ez zenez eskolara joaten, ez zuen ikasi irakurtzen. Aitak bazekien irakurtzen. Gurasoek abade egitea nahi zuten, baina 10 urte zituela anaia jaio zen eta, diru nahiko ez zutenez, baserrian geratu behar izan zen.

3. Umeen lanak: itaurrean egin eta galdara garbitu

- **Erref**: AMT-007/004
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:06:26. **Bukatu**: 00:07:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bi neba-arreba izan ziren, baina neba umetan hil zen eta bakarrik geratu zen. Etxean lagundu egin behar umetatik. Eskolatik etxera joandakoan umeek bi lan izaten zituzten: edo itaurrean egin edo galdara garbitu. Esnea egositakoan galdara ipurdian itsasten zen eta gaitza izaten zen garbitzen.

4. Eskolara ezin joan, Gerra Zibila hasi zelako

- **Erref**: AMT-007/005
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:07:56. **Bukatu**: 00:10:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Eskolara ezin izan zen joan, Gerra Zibila hasi zelako. Gernika bonbardatu zutenean 6 urte egin berri zituen eta artean eskolara joateke zegoen inoiz. Bonbardaketaren aurretik ere mugimendu politiko eta sozial handia egon zen.

5. Amorotoko eskolan neskak eta mutilak aparte

- **Erref**: AMT-007/006
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:10:03. **Bukatu**: 00:12:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Zazpi urte egin eta gero hasi zen Amorotoko eskolan. Ez zegoen libururik. Karearekin idazten zuten tableroan eta arbelean eta dena hautsez beteta egoten zen. Eguenetan eskola garbitzen zuten denen artean. Neskak eta mutilak aparte egoten ziren. Mutilak maisuarekin eta neskak maistrarekin.

6. Magisteritza egin nahi zuten neskak Bilbora

- **Erref**: AMT-007/008
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:12:13. **Bukatu**: 00:15:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolara herritik kanpo
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:
Magisteritza egin nahi zuten neskak Bilbora joaten ziren moja teresiarren ikastetxera. Bere koinata, bera baino zaharragoa, izan omen zen hara joan zen lehenengoetakoa. Urte osoa pasatzen zuen Bilbon eta urtean behin itzultzen zen etxera, oporretan. Berari ere esan zioten hara joan beharko litzatekeela eta mentalizatu ere egin zen hara joateko, baina gurasoei pena eman zien alaba etxetik kanpora bidaltzeak eta azkenean herrian geratu zen.

7. Gaztelaniaz egin behar Amorotoko eskolan

- **Erref**: AMT-007/009
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:15:13. **Bukatu**: 00:17:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Amorotoko eskolako maistrak ez zekien euskaraz. Beraiek gaztelaniazko hitzak ikasi behar izaten zituzten, esaterako, komunera joateko baimena eskatzeko:

"¿Me permite usted salir?". Hori ikastea zaila zen beraientzat eta gogoan du lehenengo aldian, txizagurari ezin eutsita, irten egin zitzaiola. Adin desberdinetako 40 neska inguru ibiltzen ziren batera eskolan.

8. Euskara debekatuta eskolan; eraztunaren zigorra

- **Erref**: AMT-007/010
- **Iraupena**: 0:03:17. **Hasi**: 00:17:25. **Bukatu**: 00:20:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Euskara debekatuta zegoen Amorotoko eskolan. Euskaraz hitz egiten zuenari eraztun bat jartzen zioten eta egunaren amaieran eraztuna zuena eskolan geratu behar izaten zen, zigortuta. Behin, nahi gabe, hitzen bat esan zuen euskaraz eta eraztuna berari jarri zioten. Ilundu arte eduki zuten eskolan, baina gero maisu-maistrek etxera lagundu zioten. Gurasoak arduratuta zeuden alaba falta zelako; irakasleek azaldu zieten zergatik zigortu zuten eta gaztelaniaz ikasi behar zuela esan zieten gurasoei.

9. Amak Lekeition ikasi zituen gaztelaniazko hitzak

- **Erref**: AMT-007/011
- **Iraupena**: 0:02:30. **Hasi**: 00:20:42. **Bukatu**: 00:23:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:
Amak ez zekien gaztelaniaz. Lekeitiora eramaten zuten esnea eguaztenetan, saltzeko. Orduan ez zegoen hozkailurik eta esnea egosi egiten zuen amak, gal ez zedin. Bezero batzuei egositako esnea eramaten zien. Orduan ikasi zituen amak "cocido" eta "crudo" hitzak. Esnearen neurria ontzi batekin hartzen zen.

10. Soldaduak baserrietara I: gosetuta

- **Erref**: AMT-007/012
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:23:12. **Bukatu**: 00:25:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gernikako bonbardaketaren aurretik frontea Berriatuan egon zen. Bi aldeetako soldaduak joaten ziren baserrietara. Gose izaten ziren. Amak indaba

platerkada jartzen zien, ze aldetakoak ziren begiratu gabe, eta gustura jaten zuten. Etxekoek indaba hondarrak jaten zituzten, ura gehitu eta zopak eginda. Soldaduak konfiantza gero eta handiagoa hartzen joan ziren eta gero eta sarriago joaten zitzaizkien.

11. Soldaduak baserrietara II: zorriz beteta

- **Erref**: AMT-007/013
- **Iraupena**: 0:03:48. **Hasi**: 00:25:30. **Bukatu**: 00:29:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Gerra sasoian baserrira joaten zitzaizkien soldaduek gero eta konfiantza handiagoa hartu zuten eta, azkenean, arropak garbitzeko ere eskatu zioten amari. Arropak zorriz beteta zituzten. Auzokoek putzuan garbitzen zituzten arropak eta ama ez zen ausartu soldaduen arropak han garbitzen, zorriak uretan bizirik geratuko zirelako. Horregatik, lixiba egin zuen soldaduen arropak garbitzeko. Lixiba nola egiten zuten.

12. Senideen arteko haserrea, gerraren eraginez

- **Erref**: AMT-007/015
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:31:36. **Bukatu**: 00:34:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Alde batekoen eta bestekoen arteko liskarrak gerran. Bere aurrekoek familia barruan izandako haserrearen jatorria azaltzen du. Senide bat gerran hil zenez, beste senidea gerrara joan ez zedin, dirua batu zuten. Hortik betirako haserrea sortu zitzaien.

13. Ezkutalekuak baserrietan

- **Erref**: AMT-007/016
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:34:10. **Bukatu**: 00:35:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:
Gerra sasoian baserri guztietan zeuden ezkutalekuak. Euren baserrian ere bai. Txahala ere han gordetzen zuten, bestela kendu egiten zuten eta.

14. Meza ostean, gizonak tabernara eta emakumeak etxera

- **Erref**: AMT-007/017
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:35:27. **Bukatu**: 00:37:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Etxean ganadua, txerria, oiloak, untxiak... izaten zituzten. Jateko, lan egin behar, goizeko seietan jaikita. Astegunean hamarretakoa egiten zen; domeketan hamaiketakoa, hamarretan meza izaten zelako. Gizonak joaten ziren tabernara, hamaiketakoa egitera; emakumeak etxera. Tabernara ezkondu ostean sartu zen lehen aldiz.

15. San Martin egunean pontxea edatera herrira

- **Erref**: AMT-007/018
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 00:37:53. **Bukatu**: 00:38:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Herriko jaietan, San Martin egunean, uztailaren 4an, baserrietako familiak herrira joaten ziren pontxea edatera. Pontxea ura, azukrea eta koñaka edo ardoarekin egiten zen.

16. Baserriko bizimodua: jatekoa izatea helburu

- **Erref**: AMT-007/019
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:38:45. **Bukatu**: 00:40:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Baserriko bizimodua. Jatea helburu. Animalientzat jatekoa lurretik hartu behar. Eta, horretarako, lurrari ere jaten eman behar. Ira eta orbela ekartzen zuten basotik, simaurra egin eta lurrari botatzeko. Gero erein, norberarentzat jatekoa lortzeko.

17. Simaurra eta karea, lurrarentzat ongarriak

- **Erref**: AMT-007/020
- **Iraupena**: 0:03:01. **Hasi**: 00:40:34. **Bukatu**: 00:43:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Karobiak eta elurzuloak

Laburpena:
Simaurra eta karea botatzen zitzaizkion lurrari, ongarri moduan. Simaurra nola egiten zuten. Karea ere etxean egiten zuten, auzolanean. Harria erreta egiten zen karea.

18. Ikatza nola egiten zuten

- **Erref**: AMT-007/021
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:43:35. **Bukatu**: 00:45:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:
Ikatza nola egiten zuten.

19. Txondorra zaintzen gauean

- **Erref**: AMT-007/022
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:45:14. **Bukatu**: 00:47:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:
Txondorra basoan egiten bazen, han geratu behar izaten zen norbait, zaintzen. Bera ere egonda dago gauez txondorra zaintzen, osabarekin batera; gurdiaren gainean egin zuen lo maindirearekin estalita. Berarentzat abentura izan zen.

20. Ikatza txondorretik ateratzea

- **Erref**: AMT-007/023
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:47:56. **Bukatu**: 00:49:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak

Laburpena:
Ikatza eginda zegoela nola igartzen zen; usaina ere aldatu egiten zitzaion. Sarde-aitzurrarekin atera eta zabaldu egiten zen. Hoztu eta gero zakuetan sartzen zen.

21. Lekeition saltzen zuten ikatza

- **Erref**: AMT-007/025
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:49:28. **Bukatu**: 00:51:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Ikazkinak eta txondorrak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:
Txondorraren erdian makila sartzen zenean, aitaren eginda sartzen zuten. Ikatza saldu egiten zuten. Astoari bi zakukada ikatz jarri eta Lekeitiora joaten ziren, saltzera. Sukaldeetarako behar izaten zen. Orduan ez zegoen berogailurik etxeetan.

22. Aititak lihoa ereiten zuen

- **Erref**: AMT-007/026
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:51:37. **Bukatu**: 00:52:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Ehungintza, oihalgintza
- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Lihoa (linua) eta ehuleak

Laburpena:
Berak ez du ezagutu, baina aititak lihoa ereiten zuen eta oraindik ere "Linobaso" deitzen diote sail hari. Jasotako lihoa Telleria baserrira eramaten omen zuen aititak, oihala egiteko.

23. Inguruetako kobazuloak

- **Erref**: AMT-007/029
- **Iraupena**: 0:00:29. **Hasi**: 00:53:42. **Bukatu**: 00:54:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Inguruetako kobazuloak.

24. Gerraostean txerria ezkutuan hil zuteneko pasadizoa

- **Erref**: AMT-007/031
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:55:51. **Bukatu**: 00:58:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerraostean debekatuta zegoen txerria hiltzea. Gogoan du behin goizaldera auzoko bat etorri zela txerria ezkutuan hiltzekotan. Labana sartu zion txerriari eta txerriak hanka egin zuen, odola zeriola. Txerria harrapatu eta eraman

zuten etxera bueltan, baina odol gutxi zeukan, odolkiak egiteko. Odola hiltegi batean erosi behar izan zuten.

25. Txerrikiak nola kontserbatzen ziren

- **Erref**: AMT-007/032
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:58:35. **Bukatu**: 01:00:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Txerria hiltzen zenean, nola zatitzen zen: urdaia, pernila, txerri-hankak... Gatzun-askan jartzen ziren urdaia, pernila eta solomoa, kontserbatzeko. Gerora, potzuan garbitu, gatza kendu eta zintzilik jartzen ziren, piperra emanda, sikatzeko.

26. Txorizoak eta odolosteak nola egiten zituzten

- **Erref**: AMT-007/033
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 01:00:35. **Bukatu**: 01:03:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Odolosteak eta txorizoak eskuz egiten zituzten. Bakoitzari zer sartzen zioten. Hurritz-makilak erabiltzen zituzten hesteak garbitzeko.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-13

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com